

Bogusław Włodarczyk

STRESZCZENIE

Ocena zrównoważonego rozwoju gospodarstw rolnych na glebach lekkich w powiecie Przysucha

Słowa kluczowe: rozwój zrównoważony, gospodarstwo rolne, kierunek produkcji, kryteria i wskaźniki oceny

Celem pracy była ocena zrównoważonego rozwoju gospodarstw rolnych w zależności od kierunku produkcji, powierzchni użytków rolnych, jakości gleb i intensywności produkcji. Badania przeprowadzono w 2005 roku, w 100 gospodarstwach rolnych położonych na glebach lekkich, na terenie powiatu Przysucha (woj. mazowieckie). Metodą pozyskiwania informacji i danych źródłowych z gospodarstw był wywiad bezpośredni z wykorzystaniem specjalnie opracowanego kwestionariusza. Zastosowano celowy dobór obiektów do badań, spośród gospodarstw współpracujących z Ośrodkiem Doradztwa Rolniczego w Radomiu. Ze względu na kierunek produkcji wyodrębniono gospodarstwa sadownicze, warzywne, mieszane i bydłowe. W ocenie uwzględniono kryteria i wskaźniki produkcyjne, ekonomiczne i ekologiczne.

Badania wykazały, że pod względem stanu podstawowych czynników produkcji gospodarstwa bydłowe wyróżniały się największą powierzchnią użytków rolnych, najłagodniejszymi glebami oraz najmniejszymi zasobami siły roboczej i pociągowej (w przeliczeniu na 1 ha UR), a także najniższym poziomem wykształcenia właścicieli. Natomiast cechy te o skrajnie odmiennych wartościach stwierdzono w grupie gospodarstw sadowniczych. Pośredni stan zasobów miały gospodarstwa warzywne i mieszane. Wyniki produkcyjne gospodarstw zależały od ich powierzchni, jakości gleb i intensywności produkcji mierzonej wielkością kosztów bezpośrednich ponoszonych na 1 ha UR. Większa powierzchnia gospodarstw korzystnie wpływała na poziom produkcji rolniczej w jednostkach zbożowych a zarazem ujemnie na wartość produkcji towarowej i globalnej w odniesieniu do 1 ha UR. Gleby lepszej jakości i większa intensywność produkcji sprzyjały osiągnięciu większej produkcji towarowej i globalnej.

W ocenie ekonomicznej wyróżniły się gospodarstwa ukierunkowane na produkcję warzyw, bowiem osiągały najkorzystniejsze wskaźniki w zakresie dochodu rolniczego i parytetu dochodu. W tej ocenie najgorsze wskaźniki uzyskały gospodarstwa mieszane

(łącznie produkcję zwierzęcą z roślinną). Powierzchnia użytków rolnych istotnie dodatnio wpływała na wskaźniki ekonomiczne (dochody) gospodarstw warzywnych, mieszanych i bydlęcych, natomiast jakość gleb oddziaływała podobnie na dochody tylko w gospodarstwach warzywnych. Intensywność produkcji, czyli wielkość kosztów bezpośrednich (zł/ha UR), istotnie kształtowała produkcję towarową w gospodarstwach sadowniczych i warzywnych. W ocenie ekologicznej porównywane grupy gospodarstw cechowały się znacznymi dodatnimi saldami składników mineralnych (NPK) i substancji organicznej w glebie oraz niekorzystnym wskaźnikiem pokrycia gleby roślinnością. W warunkach gleb bardzo lekkich i przy wyższym poziomie intensywności produkcji salda składników mineralnych miały najwyższe wartości.

W zakresie zgodności praktyk rolniczych z zasadami zrównoważonego rozwoju gospodarstw, ocenianej wskaźnikiem syntetycznym, wszystkie typy gospodarstw prezentowały wysoki poziom zrównoważenia. Wśród nich gospodarstwa sadownicze były bardziej, a bydlęce - mniej zrównoważone. Poziom zrównoważenia rozwoju gospodarstw warzywnych i bydlęcych był zależny od jakości gleby i intensywności produkcji, a przypadku bydlęcych również od powierzchni użytków rolnych. W warunkach gleb lepszej jakości i przy stosowaniu intensywniejszej produkcji oraz większej powierzchni gospodarstwa osiągały wyższy poziom zrównoważenia. Takich zależności nie stwierdzono w gospodarstwach sadowniczych i mieszanych. Spośród trzech celów gospodarowania zrównoważonego tylko dwa z nich, tj. produkcyjny (towarowość) i ekonomiczny (dochodowość), były osiągnięte na wysokim poziomie przez gospodarstwa warzywne. W przypadku pozostałych gospodarstw idea rozwoju zrównoważonego była trudniejsza do zrealizowania.